

თანამედროვე საგადასახადო პოლიტიკა, რომორც საინვესტიციო ნაკადების მოზიდვის მნიშვნელოვანი საშუალება

ნინო ბენდიანიშვილი
სტუდ-დოქტორანტი

რეზიუმე

მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაციის კვალდაკვალ საერთაშორისო დაბეგვრის საკითხები, მნიშვნელოვანი ფაქტორი გახდა საინვესტიციო ნაკადების მსოფლიო დინამიკაში. იმ ქვეყნებს შორის, რომელთათვისაც პირდაპირ უცხოური ინვესტიციები ეკონომიკური ზრდის მნიშვნელოვანი წყაროა, წარმოიშვა ერთგვარი კონკურენცია – ხელსაყრელი საგადასახადო გარემოს შეთავაზების მხრივ. რამაც თავისი ასახვა პოვა საერთაშორისო საგადასახადო შეთანხმებების მნიშვნელობისა და რიცხოვნობის ზრდაში. მკვლევარებსა და მეცნიერებს შორის წარმოიშვა დისკუსია იმის, თაობაზე თუ რამდენად ეფექტიანი იყოს ეს შეღავათები უცხოურ ინვესტიციითა მოსაზიდად, რა წონა ენიჭებოდათ მათ სხვა საინვესტიციო ფაქტორებთან შედარებით.

ამჟამად მსოფლიოში არსებობს რიგი საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ შემუშავებული ე.წ. ტიპური ორმაგი დაბეგვრის ხელშეკრულებები მათ შორის ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციისა და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მოდელები. ამ მოდელებს სათავე დაუდო ერთა ლიგის მიერ შემუშავებულმა კონვენციამ; აგრეთვე, არსებობს აშშ-ს მოდელი.

საკვანძო სიტყვები: საინვესტიციო ნაკადები, საერთაშორისო დაბეგვრა, საინვესტიციო პოლიტიკა, ორმაგი დაბეგვრა.

MODERN TAX POLICY AS AN IMPORTANT MEANS OF ATTRACTING INVESTMENT FLOWS

Nino bendianishvili
PhD student of GTU

RESUME

In the wake of the globalization of the world economy, international taxation has become an important factor in the global dynamics of investment flows. Among the countries for which foreign direct investment is an important source of economic growth, a kind of competition has arisen - in terms of offering a favorable tax environment. Which was reflected in the growing importance and number of international tax agreements. There has been a debate among researchers and scholars as to how effective these benefits are in attracting foreign investment, how much weight they have been given compared to other investment factors.

Currently in the world there are so-called devel-

oped by a number of international organizations. Typical double taxation agreements including the Organization for Economic Cooperation and Development and the United Nations models. These models were based on a convention developed by the League of Nations; There is also the US model.

Keywords: Investment flows, International taxation, Investment policy, Double taxation.

საგადასახადო შეთანხმებების უპირატესობები როგორც ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოთა მთავრობებისთვის, ასევე გადასახადის გადამხდელთათვის არის ის, რომ აუმჯობესებს ქვეყნის საინვესტიციო გარემოს, ხელს უწყობს საგადასახადო გარემოს სტაბილურობას და ქვეყნის ბიზნეს საქმიანობის სუბიექტებს საერთაშორისო ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელებაში. გადასახადები უნდა იყოს მცირე და კორპორაციებს უნდა მიენიჭოს მნიშვნელოვანი საგადასახადო შეღავათები. ხოლო მაღალი განაკვეთები შეამცირებს სამეწარმეო აქტიურობას, საინვესტიციო პოლიტიკას და დაიწყება ეკონომიკური ვარდნა.

ორმაგი დაბეგვრის ხელშეკრულებების ტიპური ვარიანტების შემუშავებისთანავე მათი მიზანი იყო ორმაგი დაბეგვრის გამორიცხვა. ამ პრობლემის გადაჭრა მდგომარეობს შემოსავლის მხოლოდ ერთხელ დაბეგვრაში, რასაც მიყვავართ ქვეყნებს შორის დაბეგვრის უფლებების განაწილებამდე. ორმაგი დაბეგვრის ხელშეკრულების ვარიანტი 1963 წელს ასახავდა ამავე ორგანიზაციის წევრების ინტერესებს. იგი ანიჭებს დაბეგვრის უპირატეს უფლებას რეზიდენტ ქვეყნებს, როგორც ერთა ლიგის ლონდონის ვარიანტი.

ასე, რომ სტანდარტული ორმაგი დაბეგვრის ხელშეკრულებების მოდელი არის: მოდელი, რომელსაც ქვეყნებს შორის რეალურად ხელმოწერილი ორმაგი დაბეგვრის ხელშეკრულებები შეიძლება დაეყრდნოს; ის არის საწყისი ვარიანტი ქვეყნებს შორის მოლაპარაკებების წარმოებისას; მოდელი არ არის სავალდებულო ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციისა და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრი ქვეყნებისთვისაც (მაგრამ მისი ავტორები ცდილობენ მის გავრცელებას, რაც შეიძლება მეტ ქვეყანაზე), მოდელის კომენტარების მიხედვით, ბევრი მუხლი შესაძლოა სხვაგვარად იყოს განმარტებული ქვეყნის შიდა კანონმდებლობაზე დაყრდნობით.

„ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილებისა და გადასახადების გადაუხდელობის აღკვეთის შესახებ

შეთანხმებების” მთავარი მიზანია ხელი შეუწყოს ქვეყნებს შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავებასა და ინვესტიციების მოზიდვას. საქართველოს მიერ გაფორმებულ შეთანხმებათა ტექსტები ეფუძნება ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) მოდელს და განსაზღვრავს ქვეყნებს შორის დაბეგვრის პრინციპებს.

კერძოდ, იურიდიული და ფიზიკური პირების მიერ მეორე ქვეყანაში განუხლები საკმინობიდან მიღებული შემოსავალი დაიბეგრება იმ ქვეყანაში, სადაც ის იქნა მიღებული ან რეზიდენტობის ქვეყანაში. შემოსავლის წყაროს ქვეყანაში დაბეგვრის შემთხვევაში, ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების მიზნით რეზიდენტი ქვეყანა იღებს ვალდებულებას, გადასახადის გადამხდელს ჩაუთვალოს წყაროს ქვეყანაში გადახდილი გადასახადი. შეთანხმების მთავარი მიზანია ასევე გადასახადების გადაუხდელობისაგან თავის არიდება, რაც მიიღწევა საგადასახადო მიზნებისთვის ინფორმაციის გაცვლის საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვით.

ამჟამად, „ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილებისა და გადასახადების გადაუხდელობის აღკვეთის შესახებ შეთანხმება“ ძალაშია 56 ქვეყანასთან. საქართველოს მიერ გაფორმებული და ძალაში შესული 56 შეთანხმებიდან მრავალმხრივი საგადასახადო კონვენციით გათვალისწინებული ნორმები გავრცელდება 34 შეთანხმებაზე. 2018 წლის 27 დეკემბერს საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებული იქნა მრავალმხრივი საგადასახადო კონვენციის ტექსტი და აღნიშნულთან დაკავშირებით საქართველოს მიერ გაკეთებული დათქმებისა და პოზიციების შესახებ დოკუმენტი. აღნიშნული საგადასახადო რეგულირება კი აისახება **საინვესტიციო ნაკადებზე**.

ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ შეთანხმებით განსაზღვრული საგადასახადო შეღავათით სარგებლობის წესი დადგენილია საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2011 წლის 28 დეკემბრის N633 ბრძანებით. [1] 2016 წლის 14 ივნისს საქართველო მიუერთდა BEPS-ის ინკლუზიურ პლატფორმას ასოცირებული წევრის სტატუსით, ხოლო 2016 წლის 1 ივლისს ქ. კიოტოში (იაპონია) BEPS-ის ინკლუზიური პლატფორმის პირველი შეხვედრაზე დამტკიცდა ინკლუზიური პლატფორმის ხელმძღვანელი ჯგუფის (Steering group) შემადგენლობა, რომელშიც საქართველოს სახელით არჩეულ იქნა საქართველო. [2]

2018 წელს „დასაბეგრი ბაზის შემცირების და მოგების გადატანის“ (BEPS) ინკლუზიურ პლატფორმასთან მიერთებიდან გამომდინარე, წარმოშობილი ვალდებულებების შესრულების მიზნით, საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ დანერგა, საზიანო საგადასახადო პრაქტიკასთან დაკავშირებული ინფორმაციის სავალდებულო გაცვლის მექანიზმი.

მსოფლიოში რატიფიცირებული ორმაგი დაბეგვრის ხელშეკრულებების დინამიკის მიხედვით, ჯამ-

ში 3000 არის გაფორმებული. [3] ყველაზე მნიშვნელოვანია “ეკონომიკური თანამშრომლობის და განვითარების ორგანიზაციის მიერ (OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development) ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ შემუშავებული მოდელი. იგი ემყარება მთავარ ფაქტორს - რეზიდენტობას. ორგანიზაციას 21 სხვადასხვა ქვეყნის წარმომადგენელი დირექტორი ჰყავს. განვითარებულია 36 ქვეყანა. შეიქმნა 1960 წლის 14 დეკემბერს. საერთო წლიური გადასახადების წილი ქვეყნების მშპ-ში ECD - ის მიხედვით 2018 წ.(%) საფრანგეთ სუფიქსირდება ყველაზე დიდი ოდენობით - 46.1%. [4]

Paying Taxes არის მსოფლიო ბანკისა და PwC-ის (PricewaterhouseCoopers) ერთობლივი კვლევა, რომელიც ყოველწლიურად გამოიცემა. 2016 წლის გამოცემა ეყრდნობა 2014 წლის მონაცემებს და მსოფლიოს მასშტაბით მოიცავს 189 ეკონომიკის საგადასახადო სისტემას. გადასახადის გადახდის სიმარტივით საქართველო მე-40 ადგილს იკავებს. საგადასახადო სისტემის შეფასება ხდება 3 კრიტერიუმის მიხედვით. ამიტომ საქართველომ საჭიროა გაითვალისწინოს და დანერგოს ამ კრიტერიუმების შესაბამისი აქტუალური მიდგომები, როგორიცაა გადასახადის უფრო გამარტივება, ასევე გადახდისათვის საჭირო დროის შემცირება და სხვა. [5]

საერთო ჯამში, გამოიკვეთა ის ფაქტი, რომ არის რიგი გვერდითი ეფექტები. მაგალითად ტრანსნაციონალურ სანარმოებს, მაქსიმალური მოგების მისაღწევად, შეუძლიათ გამოიყენონ შიდა კანონმდებლობის პირობები და საგადასახადო ხელშეკრულება, თავიდან აიცილონ გადასახადები როგორც წარმოშობის ქვეყნიდან, ასევე საცხოვრებელი ადგილიდან ლეგალურად და მიაღწიონ ორმაგ გათავისუფლებას. ეს მნიშვნელოვანი საკითხია როგორც საშინაო პოლიტიკის, ასევე საერთაშორისო წესრიგისთვის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. <https://mof.ge/5127> [უკანასკნელად გადამოწმდა 09.05.21]
2. <https://mof.ge/5131> [უკანასკნელად გადამოწმდა 10.05.21]
3. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ვაჭრობისა და განვითარების კომისია, World Investment Report, 2008, 2013, 2015; The effect of treaties on foreign direct investment , sauvant , Karl P. Sachs Lisa E, Oxford University Press 2009 p XXIV
4. <https://europeansting.com/2019/12/05/tax-revenues-have-reached-a-plateau/> [უკანასკნელად გადამოწმდა 08.05.21]
5. გადასახადები საქართველო და მსოფლიო, საქართველოს ბიზნეს ასოციაცია ივნისი, 2016. <https://bag.ge/file.helix?i=25e4d444-6e0e-494a-b112-2fe097d-7c91e&r=P> [უკანასკნელად გადამოწმდა 09.05.21]